

Nr 271

Av fru **Nettelbrandt m.fl.**, *angående beskattningen av utomlands verksamma svenska forskare.*

(Lika lydande med motion nr 203 i Första kammaren)

I en rad dubbelbeskattningsavtal med främmande stater har överenskommits, att en i ena landet bosatt forskare, professor eller lärare, som på inbjudan av en undervisnings- eller forskningsinstitution i det andra landet vistas där för undervisning eller forskning under en kortare tid än två år, skall vara befriad från skatt i värdstaten för sin inkomst av tjänsten där. I flertalet avtal har stadgats, att beskattningsrätten i sådana fall skall tillkomma hemlandet. Även där så icke uttryckligen finnes stadgat, det gäller t.ex. avtalet med USA, har avtalsbestämmelserna enligt ett utslag av regeringsrätten den 23/11 1965 i förhandsbeskedsärende tolkats så, att en svensk, inbjuden att forska i det andra landet, skall beskattas i Sverige för sin utländska inkomst.

Artikel XII (3) (a) i det nya amerikanska avtalet (SFS 1965: 38) innebär, att beskattningen för här berörda forskare fr.o.m. 1965 års taxering överflyttats från USA till Sverige. Enligt propositionen (22/1964 s. 15) åsyftades med denna artikel att »underlätta de mellanstatliga kulturella förbindelserna». Enligt vår uppfattning får stadgandet i nu gällande tolkning rakt motsatt effekt.

Generellt torde det vara tillåtligt att påstå, att den amerikanska skatt, som svenska gästforskare i USA undgår genom avtalet, långt understiger den svenska skatt, som genom samma avtal påläggs dem. Delvis har detta sin grund i avtalets ofullständighet. Det har nämligen icke avseende på lokala och delstatliga amerikanska skatter. Delvis beror det på att den amerikanska skatteskalan i här ifrågavarande inkomstlägen ligger betydligt under den svenska.

I samband med utarbetandet av tillämpningskungörelsen till avtalet gjorde Universitetslärarförbundet en framställning till finansdepartementet om infogande i kungörelsen av någon form av schablonmässigt hänsynstagande till de kostnader, som uppkommer för gästforskare i USA genom att levnadskostnadsfördyringen, särskilt för den tillfällige besökaren där, kommer den efter officiell kurs omräknade amerikanska inkomsten att framstå som högre än vad den standardmässigt motsvarar. Särskilt borde man enligt denna framställning ta i beaktande, att åtskilligt av den service, som en i Sverige bosatt medborgare här åtnjuter på det allmännas bekost-

nad, i USA måste betalas ur den egna inkomsten. Uppmärksamheten fästes på att svenska diplomater i USA kunde räkna med att åtnjuta väsentliga delar, ofta mer än hälften, av sina med tjänsten förenade förmåner skattefritt. Förslag ställdes om en schablonmässig nedräkning av i USA intjänade och förbrukade dollarbelopp till kursen 3 kr./dollar — en norm, som redan tillämpas i Danmark.

Tillämpningskungörelsen utfärdades utan att hänsyn togs till denna framställning i vidare mån än att en i och för sig enligt avtalet möjlig, retroaktiv tillämpning vid 1964 års taxering förklarades icke skola äga rum.

Sedan tillämpningskungörelsen utfärdats gjordes framställning om det inledningsvis berörda förhandsbeskedet. Det gällde avtalets tillämpning i ett fall, som avsåg en till Kalifornien för ett läsår inbjuden forskare. Beskedets innebörd blev, sedan båda parter överklagat i regeringsrätten, dels att skatt skulle utgå i Sverige för den amerikanska inkomsten, dels — med ändring av riksskattenämndens härutinnan meddelade besked — att avdrag för resekostnader och fördyrade levnadskostnader skulle medgivas allenast för sökanden själv men icke för hans på resan medföljande hustru och två barn.

Det finns välgrundad anledning att befara, att avtalsklausulen med denna tolkning kommer att leda till för vårt lands forskning olyckliga konsekvenser i tre hänseenden. För det första har redan nu fall förekommit, när till USA inbjudna forskare avböjt inbjudningarna med hänvisning till skattekonsekvenserna. För det andra accentueras risken för att forskare väljer stadigvarande bosättning i USA i stället för utbytesbesök — en benägenhet, som stärks av den uppåtgående tendensen för amerikanska universitetslärares löner. För det tredje har forskare i viktiga kategorier, främst på det medicinska och tekniska området, intresse av och möjlighet att organisera sin i USA bedrivna forskning så, att den blir kommersiellt utnyttjad. I sådant fall skall lönen beskattas i USA enligt avtalets art. XII (3) (b).

Till detta kommer, att ett flertal forskare, som nu vistas i USA på inbjudningar av med avtalet avsett slag, genom avtalet och dess tillämpning finner sig försatta i en ekonomisk situation, som de inte kunnat förutse och som i åtskilliga fall är minst sagt bekymmersam.

En lösning på problemet skulle vara, att Sverige generellt avstode från att utöva sin beskattningsrätt i här berörda fall. Det bör visserligen icke fördöljas, att vissa betänkligheter kan möta mot att stimulera forskarutbytet med en så vittsyftande regel. Skulle dubbelbeskattningssakkunnigas förslag leda till lagstiftning, bleve det emellertid möjligt för en svensk forskare att genom utsträckning av sin vistelse i det andra landet över tolv månader komma i åtnjutande av dubbel skattefrihet, varför de princi-

piella betänkligheterna mot att låta en sådan inträda även vid kortare besök — för vilka merkostnaderna regelmässigt blir större — måhända skulle kunna vika.

Ett annat alternativ till lösning av frågan vore, att en regel infördes i kommunalskattelagen, som tillförsäkrade berörda kategori skattskyldiga rätten till avdrag för resekostnader och fördyrade levnadskostnader icke allenast för egen del utan även för medföljande familj. Om familjen icke medföljer, liksom, oavsett detta, vid för tjänster påkommande behov, kan även hemresekostnader bli aktuella. Också för dessa borde enligt samma norm avdrag kunna medgivas. Åt riksskattenämnden skulle kunna uppdragas att utfärda generella normer i anslutning till exempelvis de för utrikesdepartementets räkning utförda levnadskostnadsundersökningarna, detta för att förenkla tillämpningen av en sådan regel.

Vilken lösning som än väljes, bör åtminstone för 1965 och 1966 års taxeringar den berörda artikeln icke tillämpas beträffande här bosatta personer, detta för att undvika retroaktiva verkningar.

Ytterligare ett problem uppkommer i detta sammanhang, nämligen frågan om rätt till allmänt barnbidrag. Med nu gällande anvisningar från socialstyrelsen går den, som vistas utrikes mer än fyra kalenderkvartal, miste om allmänt barnbidrag, oavsett huruvida han i skattehänseende anses här bosatt eller icke. En samstämmighet i skattelagstillämpningen och tillämpningen av barnbidragslagen i detta hänseende synes betingad av de principer, som legat bakom barnbidragssystemets tillkomst.

Slutligen har en annan tillämpningsfråga, anknuten till det svensk-amerikanska dubbelbeskattningsavtalet, aktualiserats genom regeringsrättens utslag den 27/10 1964 (RÅ 1964 Fi 1859). Det gäller här sådan för amerikanska statliga organs räkning utförd kontraktsforskning, som med vederbörligt tillstånd utförts och utföres vid en rad universitetsinstitutioner i Sverige. I anslutning till av riksskattenämnden år 1957 och 1959 gjorda uttalanden har den på sådana kontrakt anställda forskningspersonalen ansetts åtnjuta sina löner och arvoden från amerikanska staten och med tillämpning av art. X i dubbelbeskattningsavtalet icke ha att skatta för dem i Sverige. Genom regeringsrättens avgörande har rättsläget här kastats om, vilket medfört betydande anpassningssvårigheter för berörd personal. För den händelse icke i notväxlingens form en omtolkning av avtalet anses böra åstadkommas av samma slag som skett beträffande s.k. social security pensions, måste det i varje fall tillses, att de drabbade, vilkas löner och arvoden regelmässigt torde ha beräknats på »nettobasis», blir vederbörligen kompenserade, och att de engagerade institutionerna bereds tillfälle att med hjälp av svenska statsmedel fullfölja de forskningsprojekt, för vilka kostnadsberäkningarna gjorts med utgångspunkt från riksskattenämndens uttalanden om skattefrihet.

Vi hemställer därför,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt utredning och förslag om åtgärder för att hindra, att svensk skattelag tillämpning försvårar internationellt forskarutbyte;

att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att förordna, att från 1965 års taxering och intill dess förslag enligt föregående punkt hinner träda i tillämpning, art. XII (3) (a) i det svensk-amerikanska dubbelbeskattningsavtalet icke skall tillämpas beträffande här bosatta skattskyldiga;

att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om åtgärder för att nå samstämmighet mellan barnbidragslagens och skattelagarnas bosättningsbegrepp; samt

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om åtgärder för att undvika för forskningen och de anställda menliga följder av den förändrade rättstillämpningen i avseende på beskattningen av amerikanska forskningsanslag och bemyndigar Kungl. Maj:t dels att i samband därmed förordna om nedsättning av berörda skattskyldigas taxeringar, dels att i erforderlig mån överskrida ifrågakommande forskningsrådsanslag.

Stockholm den 25 januari 1966

Cecilia Nettelbrandt

Nancy Eriksson

Einar Larsson

Folke Björkman

i Borrbý
